

NOVOSTI V KNJIŽNIČNEM SISTEMU 2018
13. november 2018, NUK, Ljubljana

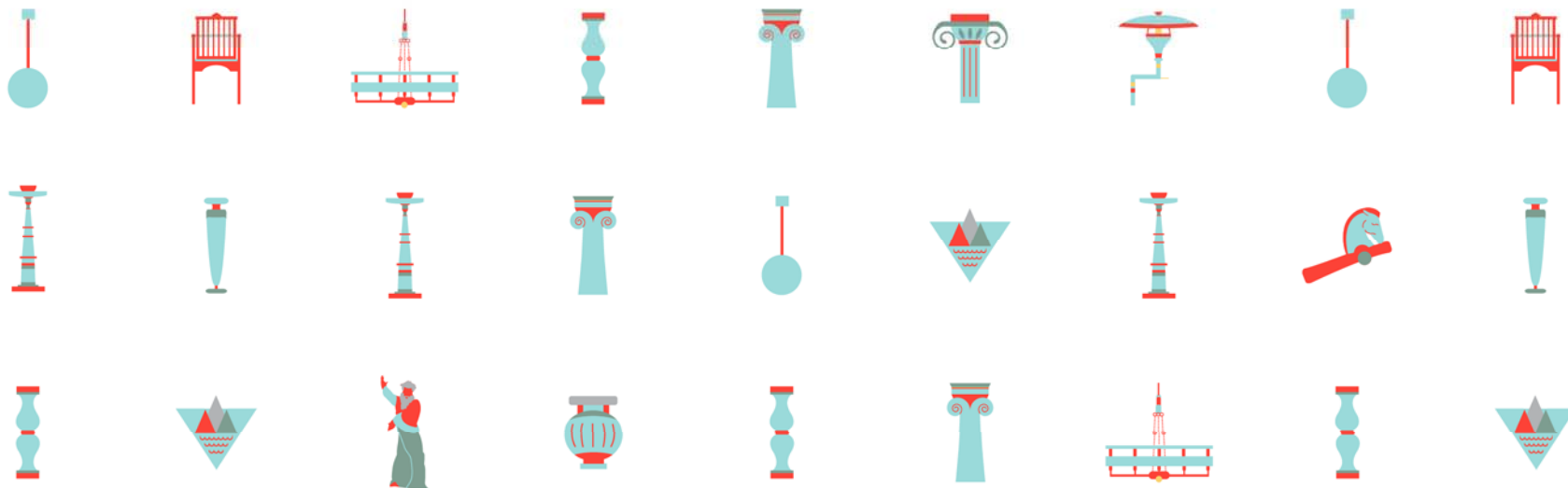

STROKOVNI STANDARDI ZA SPECIALNE KNJIŽNICE (2018-2028)

dr. Alenka Kavčič Čolić,

(NUK, Enota za razvoj knjižničarstva, BRIC)

vodja Delovne skupine za strokovna priporočila za specialne knjižnice pri
Nacionalnem svetu za knjižnično dejavnost, Ministrstvo za kulturo

VSEBINA

1. Delovna skupina za strokovna priporočila za specialne knjižnice
2. Priprava novih standardov: opravljeno delo, izzivi, vsebinska izhodišča
3. Predstavitev Strokovnih standardov za slovenske specialne knjižnice (2018-2028)
4. Odziv na javno razpravo

1. DELOVNA SKUPINA ZA PRIPRAVO STROKOVNIH PRIPOROČIL ZA SPECIALNE KNJIŽNICE

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost (NSKD) je februarja 2016 imenoval Delovno skupino za pripravo strokovnih priporočil za specialne knjižnice (v nadaljevanju Delovna skupina) v predlagani sestavi:

- 1. dr. Alenka Kavčič-Čolić** (vodja Delovne skupine), Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana,
- 2. mag. Angela Čuk**, Center za strokovno informatiko, Krka, d.d., Novo mesto,
- 3. mag. Tjaša Obal**, Knjižnica Banke Slovenije, Ljubljana,
- 4. mag. Helena Pečko Mlekuš**, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana,
- 5. dr. Luka Šušteršič**, Institut »Jožef Stefan«, Ljubljana,
- 6. Maja Vavtar**, Centralna pravosodna knjižnica, Ljubljana,
- 7. Igor Zemljič**, Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana.
- 8. Katja Kranjc**, Mestna galerija Ljubljana – (maj – sept. 2017)

VSEBINA

1. Delovna skupina za strokovna priporočila za specialne knjižnice
2. Priprava novih standardov: opravljeno delo, izzivi, vsebinska izhodišča
3. Predstavitev Strokovnih standardov za slovenske specialne knjižnice (2018-2028)
4. Odziv na javno razpravo

KRONOLOGIJA OPRAVLJENEGA DELA

Februar 2016 – na 67. seji NSKD oblikovanje Delovne skupine za strokovna priporočila za specialne knjižnice, potrjena 22. 2. 2016.

Marec – oktober 2016 – pregled literature in ocena veljavnih standardov ter njihovo uresničevanje.

Oktober 2016 - na osnovi opravljenega dela, dobi Delovna skupina pooblastilo za izoblikovanje novih standardov in priporočil za specialne knjižnice.

Oktober 2016 – december 2017 (25 sestankov):

- Priprava in izvedba dveh anket (januar – maj 2017).
- Izvedba raziskava specialnih knjižnic na podlagi analize anketnih odgovorov (junij – september 2017).
- Priprava osnutka splošnega dela standardov in priporočil ter opredelitev nabora pomembnejših pokazateljev in indikatorjev, vključenih kot dopolnilo (september – december).

December 2017 – februar 2018 – besedilo strokovnih standardov posredovano v oceno Sekciji za muzejske in galerijske knjižnice ter nekaterim specialnim knjižnicam.

Marec – maj 2018 – uradna recenzija standardov (prof. dr. Primož Južnič).

April 2018 – ustanovitev novega Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost (80. seja).

Junij 2018 – novi člani NSKD potrdijo Delovno skupino.

Avgust 2018 – Strokovni standardi posredovani NSKD.

21. september 2018 – obravnava na 84. seji Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost.

25. septembra – 25. oktobra – javna razprava (http://www.mk.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7673/)

26. november 2018 – naslednja seja Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost.

ŠTEVILO SPECIALNIH KNJIŽNIC (2011-2017)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
društva	3	3	3	3	4	3	1	2
industrija	22	19	16	16	16	13	12	11
kultura	34	34	34	34	35	35	35	35
vlada	23	20	20	19	19	20	15	13
znanost	25	22	21	19	20	20	15	15
zdravstvo	11	11	11	11	11	9	8	7
cerkvene knj.	27	27						
drugo	8	9	10	10	10	10	10	11
SKUPAJ:	153 (168)*	145 (176)*	115 (156)*	112 (151)*	115 (151)*	109 (141)*	96 (129)*	94 (129)*

* Število izposojevališč

(Vir: Slovenske knjižnice v številkah. Poročila za leto 2010-2017. NUK : Center za razvoj knjižnic. (URL: <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/kvs.php>) in Statistični podatki o knjižnicah. NUK : Center za razvoj knjižnic. (URL: <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>))

GLAVNI IZZIVI PRI PRIPRAVI NOVIH STROKOVNIH STANDARDOV

1. Razlike med specialnimi knjižnicami glede razvitosti, velikosti in dejavnosti, ki jih pokrivajo.
2. Različna pričakovanja specialnih knjižničarjev glede vloge/namembnosti standardov.
3. Naziv standardov / priporočil.

POMEMBNEJŠA VSEBINSKA IZHODIŠČA

- *Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic (za obdobje 2012–2020).* (2012). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost – **OSNOVA!**
- *Merila in standardi za organizacijo in delovanje specialnih knjižnic.* (2000). Ljubljana: Ministrstvo za znanost in tehnologijo.
- ISO 11620:2014 (Kazalci uspešnosti knjižnic).
- ISO 2789:2013 (Mednarodna statistika za knjižnice).
- ISO 16439:2014 (Metode in postopki za ocenjevanje vpliva knjižnic).
- Tuji standardi in smernice za delovanje specialnih in raziskovalnih knjižnic.
- *Raziskava slovenskih specialnih knjižnic.* (2018). Ljubljana: NUK.
(<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QK1R3XNF>).

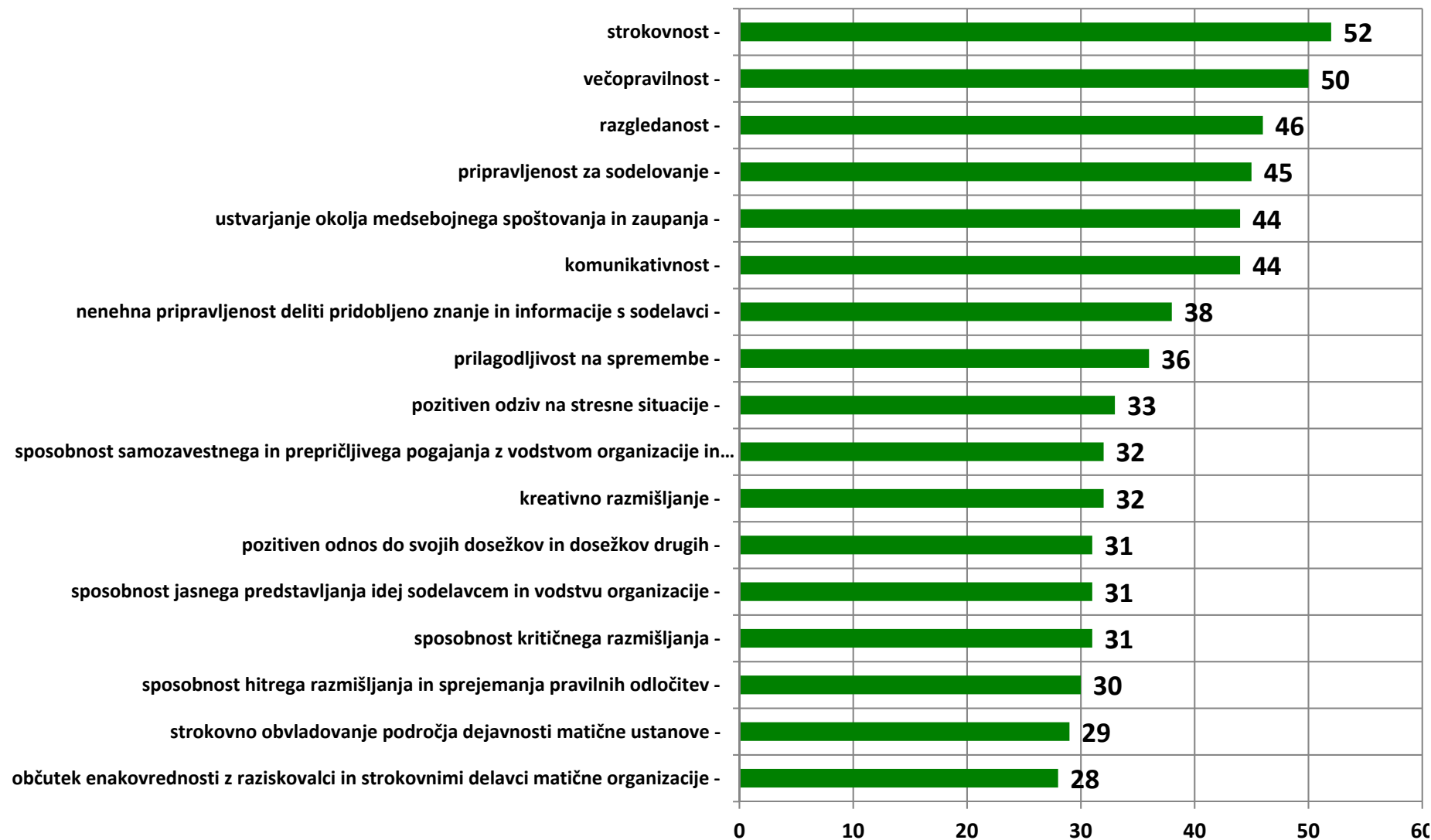
POMEMBNEJŠE UGOTOVITVE RAZISKAVE SLOVENSКИH SPECIALNIH KNJIŽNIC

- Neskladnost pri **kategorizaciji specialnih knjižnic** v različnih slovenskih virih.
- **Neposredna podrejenosti najvišjemu vodstvu** v matični organizaciji **ne vpliva** na izboljšanje **položaja** specialnih knjižničarjev.
- Pomanjkanje **veščin in sposobnosti vodij specialnih knjižnic** za boljše komuniciranje in sodelovanje z vodstvom in uporabniki matične organizacije.

POMEMBNEJŠE UGOTOVITVE RAZISKAVE SLOVENSКИH SPECIALNIH KNJIŽNIC

- Večina specialnih knjižnic je **kadrovsko podhranjenih**
- **Profil specialnega knjižničarja**
  - Poleg **bibliotekarske in informacijske znanosti** mora poznati tudi **področje dela matične organizacije, ki je za večino specialnih knjižničarjev manj pomembno od bibliotekarske in informacijske znanosti.**
  - Večina specialnih knjižničarjev daje **večji poudarek strokovnim sposobnostim in knjižničnim opravilom in ne lastnostim, ki so pomembne za vodenje in interakcijo z vodstvom matične organizacije.**

NAJPOMEMBNEJŠE VEŠČINE IN ZNANJA V SPECIALNI KNJIŽNICI

POMEMBNEJŠE UGOTOVITVE RAZISKAVE SLOVENSКИH SPECIALNIH KNJIŽNIC

Strokovni standardi naj bi namenili večjo pozornost naslednjim kritičnim področjem:

- **statusu** specialnega knjižničarja v matični organizaciji,
- **evalvaciji dejavnosti** specialnih knjižnic,
- **razvoju kadrov**, s posebnim poudarkom na razvoj sodobnega profila specialnega knjižničarja.

VSEBINA

1. Delovna skupina za strokovna priporočila za specialne knjižnice
2. Priprava novih standardov: opravljeno delo, izzivi, vsebinska izhodišča
3. Predstavitev Strokovnih standardov za slovenske specialne knjižnice (2018-2028)
4. Odziv na javno razpravo

- Specialnemu knjižničarju in vodstvu matične organizacije **priporočiti**:
  - glavne **usmeritve oziroma priporočila** za delovanje specialne knjižnice,
  - **orodje za vrednotenje** rezultatov in uspešnost v evalvacijskih postopkih.
- **Spodbuditi razvoj** slovenskih specialnih knjižnic.

V Strokovnih standardih ni določil o minimalnih pogojih delovanja specialnih knjižnic – določeno bo v *Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*

STRUKTURA STROKOVNIH STANDARDOV

Strokovni standardi za specialne knjižnice (2018–2028) – osnutek 22. 6. 2018

KAZALO

UVODNIDEL

1. Uvod	iv
2. Značilnosti sodobnih specialnih knjižnic	v
3. Kako brati, razumevati in uporabljati Strokovne standarde za specialne knjižnice v praksi	x
4. Zgradba strokovnih standardov	xii
5. Izrazi in definicije	xiii

STROKOVNI STANDARDI ZA SPECIALNE KNJIŽNICE (2018–2028)

1 NAMEN, POSLANSTVO IN CILJI KNJIŽNICE.....	2
2 UPRAVLJANJE IN VODENJE KNJIŽNICE.....	4
3 NAČRTOVANJE, POROČANJE IN EVALVACIJA KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI	5
4 PROSTORI IN OPREMA KNJIŽNICE.....	7
5 KNJIŽNIČNI DELAVCI	11
6 FINANCIRANJE IN PRORAČUN KNJIŽNICE	15
7 KNJIŽNIČNA ZBIRKA	18
8 KNJIŽNIČNE STORITVE	20
9 KOMUNICIRANJE, SODELOVANJE IN POVEZOVANJE	24

PRILOGE

Priloga 1. Kvalitativni kazalci.....	27
Priloga 2. Kvantitativni kazalci.....	33
Priloga 3. Predlog kazalnikov za izvajanje evalvacije knjižnične dejavnosti	36
Priloga 4. Literatura	40

POLOŽAJ KNJIŽNICE V ORGANIZACIJI (Poglavja 1, 2 in 3)

- Enakovreden status z drugimi enotami.
- Jasno razviden status, naloge in funkcije specialne knjižnice v organizacijski strukturi.
- Večje zavedanje vodij specialnih knjižnic o namenu in poslanstvu knjižnice v matični organizaciji.
- Tesnejše sodelovanje vodje specialne knjižnice z vodstvom matične organizacije:

„2.5 Vodja specialne knjižnice mora biti vključen v vse procese odločanja na ravni matične organizacije, ki se nanašajo na upravljanje in razvoj specialne knjižnice (...)“ (Poglavje 2)

NAČRTOVANJE, POROČANJE IN EVALVACIJA KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI

- Aktivna vloga vodje specialne knjižnice pri načrtovanju in pripravi strateških in letnih načrtov knjižnice in matične organizacije.
- Poročanje in evalvacija knjižnične dejavnosti (ISO 16439).
- Večji pomen vodenju statistike, ki naj bo osnova tudi za evalvacijo oz. primerjavo z drugimi knjižnicami.

PROSTORI IN OPREMA KNJIŽNICE

- Pomembnost prostorov glede na tip specialne knjižnice in njene dejavnosti.
- Ustreznost prostorov za zaposlene specialne knjižničarje.
- Zagotavljanje možnosti uporabe knjižnice za gibalno in drugače oviranih uporabnikov.
- Poseben člen namenjen ukrepom za ravnanje v primeru nevarnosti ali nesreč.
- Ni kvantitativnih opredelitev.

KNJIŽNIČNI DELAVCI

- Zaposlovanje v specialni knjižnici mora biti kadrovsko načrtovano:
  - število kadrov v specialni knjižnici mora ustrezati knjižnični dejavnosti – opozarjamo na številne storitve v knjižnici – ni kvantitativno opredeljeno;
  - knjižnica ne sme biti „odlagališče kadrov“;
  - vodja knjižnice mora imeti ustrezno izobrazbo ter izkušnje in veščine s področja upravljanja;
  - formalni razvoj kadrov in njihovo permanentno izobraževanje.

FINANCIRANJE IN PRORAČUN KNJIŽNICE

- Večja transparentnost in samostojnost pri načrtovanju in porabi proračuna specialne knjižnice.
- **Priporočilo** - knjižnica naj se v matični organizacije vodi kot samostojno stroškovno mesto.
- **Priporočilo** - specialna knjižnica naj pridobiva sredstva iz drugih virov (npr. razpisi za sofinanciranje infrastrukture, projektne dejavnosti ipd.).

KNJIŽNIČNA ZBIRKA: *Vse gradivo oziroma dokumenti, ki jih knjižnica nudi svojim uporabnikom. Lahko jih hrani sama ali pa omogoča dostop na daljavo in si je zagotovila pravico dostopa do njih vsaj za določeno časovno obdobje.*

- Zajema tudi gradivo pridobljeno z digitalizacijo in sodelovanjem v konzorcijih za nabavo tuje literature.
- Pisni dokument o gradnji in razvoju knjižnične zbirke.

KNJIŽNIČNE STORITVE

- Poudarek na sodobnih knjižničnih storitvah.
- Študije uporabnikov, objave v odprtem dostopu, vnosi v digitalni repozitorij ... navedeni v kazalcih.

KOMUNICIRANJE, SODELOVANJE IN POVEZOVANJE

- Povezovanje znotraj in zunaj matične organizacije.
- Priporočilo za sodelovanje v vzajemnem bibliografskem informacijskem sistemu in v okviru strokovnih združenj (Sekcija za specialne knjižnice pri ZBDS).
- OSIC.

PRILOGE

1. Kvalitativni kazalci
2. Kvantitativni kazalci
3. Predlog kazalnikov za izvajanje evalvacije knjižnične dejavnosti
4. Literatura

VSEBINA

1. Delovna skupina za strokovna priporočila za specialne knjižnice
2. Priprava novih standardov: opravljeno delo, izzivi, vsebinska izhodišča
3. Predstavitev Strokovnih standardov za slovenske specialne knjižnice (2018-2028)
4. Odziv na javno razpravo

- **Strokovni standardi so bili objavljeni na spletni strani Ministrstva za kulturo:**

http://www.mk.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/7673/

- **Javna razprava je bila zaključena 25. oktobra 2018**
- **Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je prejel le en odziv**
- **V pripravi je odgovor na pripombe**

4 ODZIV NA JAVNO RAZPRAVO

Splošne opombe in pomisleki v okviru naslednjih področij:

- ravnovesje med tradicionalno in sodobno knjižnico
- medbibliotečna izposoja kot storitev
- izvajanje raziskovalne dejavnosti
- evalvacija
- nejasnost namena kazalcev

HVALA ZA POZORNOST

Alenka Kavčič Čolić

Alenka.Kavcic@nuk.uni-lj.si